

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

**ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ**

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: **Τρίτη, 21 Ιουνίου 2005**
8.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΤΑ (7) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Μονάδες 20)

Να διαβάσετε το πιο κάτω κείμενο και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

[...] Εκείνο, που, δυστυχώς, για πολλούς λόγους δεν έχουμε συνειδητοποιήσει, είναι η ανάγκη για την κατάκτηση και τη διατήρηση μιας υψηλής ποιότητας ζωής. Επειδή μπήκαμε αργά στον κόσμο της τεχνικής κι αποκτήσαμε καθυστερημένα ό,τι αγαθά αυτός εξασφαλίζει, είναι αναπόφευκτο και δικαιολογημένο να πέφτουμε σε μια σειρά από συγχύσεις. Η βασικότερη σύγχυση είναι ότι πιστεύουμε ότι το αυτοκίνητο, η ηλεκτροαση, οι χίλιες δυο ηλεκτρικές συσκευές μάς εξασφαλίζουν ποιότητα ζωής.

Τώρα, που η δίψα γι' αυτά τα πράγματα έχει σε μεγάλο βαθμό ικανοποιηθεί κι άρχισαν να εμφανίζονται σημάδια κορεσμού, είμαστε υποχρεωμένοι να αναθεωρήσουμε τις αντιλήψεις μας αυτές.

Τα αντικείμενα, οι επιτεύξεις της τεχνολογίας, αποτελούν προϋποθέσεις για μια ανώτερη ποιότητα ζωής όταν και εφ' όσον χρησιμοποιούνται ορθολογικά και προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των όρων ζωής ώστε να μένει στον άνθρωπο και περισσότερος χρόνος και καλύτερη διάθεση για ν' ασχοληθεί με κάτι ουσιαστικότερο. **Από τη στιγμή όμως, που χωρίς να το καταλαβαίνουμε υποδουλωνόμαστε στ' αντικείμενα κι υπάρχουμε γι' αυτά, η ζωή μας φτωχαίνει, δεν πλουτίζει.** Καταντάμε να ζούμε με το άγχος της απόκτησης πραγμάτων και φυραίνουν οι ανθρώπινες σχέσεις μας, εξαφανίζονται σιγά-σιγά πολύτιμες ανθρώπινες αξίες, εκφράσεις και εκδηλώσεις, που αυτές και μόνο αυτές, δίνουν τη βάση και το θεμέλιο για την ανάπτυξη μιας ανώτερης ποιότητας ζωής [...].

Όχι το «είναι» της ζωής μας, αλλά το «έχειν», έλεγε ο μεγάλος Έριχ Φρομ, είναι ο νόμος της ύπαρξής μας στο σύγχρονο κόσμο. Όσο διογκώνεται το «έχειν» τόσο συρρικνώνεται το «είναι», τόσο λιγότερο ικανοί γινόμαστε να ολοκληρώσουμε την προσωπικότητά μας και να βιώσουμε πολυδιάστατα τη ζωή μας. Χάνουμε

βαθμιαία την επαφή και την αίσθηση της φύσης, χάνουμε την επαφή με το σώμα μας, επικοινωνούμε – τι ειρωνεία στην εποχή της γιγάντιας ανάπτυξης των μέσων μαζικής επικοινωνίας – όλο και λιγότερο, **σκεφτόμαστε όλο και επιδερμικότερα και βεβαίως στη βάση πάντοτε των διαφημιστικο-προπαγανδιστικών υποδειγμάτων.**

Ακριβώς γι' αυτό συμβαίνει σήμερα, που έχουμε τόσα και τόσα πράγματα που μας έλειπαν στο παρελθόν, να πλήττουμε όσο ποτέ, να είμαστε τόσο αδιάφοροι, τόσο αλλοτριωμένοι, τόσο αποξενωμένοι ο ένας από τον άλλο. Ακριβώς γι' αυτό συμβαίνει η ευημερία μας να μη συνοδεύεται με αντίστοιχη πνευματική ανάπτυξη και ψυχική ολοκλήρωση. Ακριβώς γι' αυτό συμβαίνει να αποδυναμώνεται και να φθείρεται ό,τι δεν είναι στενά ατομικό και κάθε μορφή γνήσιας και αυθόρμητης συλλογικότητας έχει σχεδόν εξαφανιστεί.

Το χειρότερο όμως απ' όλα είναι ότι οι ηγεσίες και πριν απ' όλα ο κατ' εξοχήν υπεύθυνος διαμορφωτής της δημόσιας ζωής, δηλαδή το κράτος, αφήνει τα πράγματα να τραβάνε το δρόμο τους στην τύχη, χωρίς καμιά σύλληψη του μελλοντικού, χωρίς κατευθυντήριο γνώμονα, χωρίς αντίληψη για την πορεία του έθνους. Το κράτος, που θα έπρεπε να αποτελεί την ενσάρκωση ορισμένων συλλογικών συμφερόντων και προτεραιοτήτων, δίνει το παράδειγμα φαυλότητας και ασυναρτησίας, επιτείνοντας έτσι τη γενική ακαταστασία, το απρογραμματίστο και διαλυτικό της σημερινής μας ζωής[...].

Βασίλης Φίλιας, «“Αφθονία” και οι σύγχρονες όψεις της απανθρωποποίησης»
(Διασκευή), *Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις*

Ερωτήσεις:

**A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου με δικά σας λόγια (90-110 λέξεις)
(μονάδες 8)**

Αναμένεται να αναφερθούν τα εξής κύρια σημεία.

- Η ανάγκη για κατάκτηση υψηλής ποιότητας ζωής δεν έγινε κατορθωτή.
- Ο άνθρωπος περιήλθε σε σύγχυση ταυτίζοντας την εξασφάλισή της με την απόκτηση υλικών αγαθών.
- Η ορθολογική χρήση των αγαθών συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Η υποδούλωση στα υλικά αγαθά οδηγεί στο καταναλωτικό άγχος της απόκτησής τους, διαβρώνοντας τις ανθρώπινες σχέσεις.
- Η συρρίκνωση του «είναι» και η διόγκωση του «έχειν» απομακρύνει τον άνθρωπο από τη φύση και δημιουργεί ανθρώπινες συμπεριφορές υπαγορευμένες από τα διαφημιστικά σλόγκαν.
- Το ατομικό συμφέρον υπερισχύει του συλλογικού.
- Παρά την υλική ευημερία, παρατηρείται έλλειμμα στην ανθρώπινη επικοινωνία καθώς η υλική ανάπτυξη δεν συμβαδίζει με την πνευματική.

- Το κράτος παραμένει παθητικό, χωρίς κατευθυντήρια πορεία.
- A2. «... σκεφτόμαστε όλο και επιδερμικότερα και βεβαίως στη βάση πάντοτε των διαφημιστικο-προπαγανδιστικών υποδειγμάτων».**

Να εξηγήσετε και να σχολιάσετε την άποψη του συγγραφέα.

(μονάδες 6)

- Εξήγηση (μονάδες 4)

Ο σημερινός άνθρωπος ποδηγετείται κυριολεκτικά από την προπαγανδιστική δύναμη των διαφημίσεων. Ως εκ τούτου ο ανηλεής βομβαρδισμός που καθημερινά δέχεται δεν του επιτρέπει τη σωστή αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων, αλλά τον οδηγεί με μαεστρία, θα έλεγε κανείς, σε μια επιφανειακή προσέγγιση των πραγμάτων. Έτσι περιορίζεται έντεχνα η κριτική ικανότητα του ανθρώπου, αφού η πληθώρα των διαφημιστικά προπαγανδιστικών υποδειγμάτων του στερεί το δικαίωμα της διεισδυτικής ανάλυσης των δεδομένων. Παρασύρεται στο εύκολο και γρήγορο, στο επιδερμικό και ανούσιο που καμιά σχέση δεν έχει με το απαιτούμενο μέτρο που θα πρέπει να διέπει τη ζωή μας.

- Σχόλιο (μονάδες 2)

Αναμένεται ότι ο μαθητής θα σχολιάσει την άποψη του συγγραφέα αντλώντας από το περιεχόμενο του δοκιμίου, εκθέτοντας την προσωπική του άποψη ή και ενισχύοντας με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή.

- A3. (α) Να αναφέρετε τους δύο τρόπους ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.**

(μονάδες 2)

Δύο τρόποι ανάπτυξης: Αναφορά 1 μονάδα
Δικαιολόγηση 1 μονάδα

Αιτιολόγηση: Το πρόβλημα που τίθεται με τη θεματική πρόταση (δε συνειδητοποιούμε την ανάγκη για τη διατήρηση μιας υψηλής ποιότητας ζωής) αιτιολογείται με τη σύγχυση στην οποία έχει περιπέσει ο άνθρωπος (επειδή μπήκαμε...συγχύσεις)

Παραδείγματα: Η τηλεόραση, το αυτοκίνητο οι ηλεκτρικές συσκευές είναι παραδείγματα με τα οποία ο συγγραφέας διευκρινίζει τη σύγχυση στην οποία βρίσκεται ο σημερινός άνθρωπος.

- (β) Να εντοπίσετε δύο τρόπους πειθούς στην τέταρτη παράγραφο και να εξηγήσετε τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση του καθενός.**

(μονάδες 4)

Τρόποι πειθούς: Εντοπισμός 2 μονάδες
Τι επιδιώκει 2 μονάδες

- **Επίκληση στην αυθεντία** με τη χρήση των λόγων του Έριχ Φρομ «έχειν» και «είναι».

Με την επίκληση στην αυθεντία ο συγγραφέας επιδιώκει να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του μέσα από τη σοφία του μεγάλου Έριχ Φρομ.
- **Επίκληση στη λογική** με τη χρήση του επιχειρήματος όσο διογκώνεται το «έχειν» τόσο συρρικνώνεται το «είναι», αφού χάνουμε την επαφή μας με το σώμα μας, τη φύση, τους συνανθρώπους μας, την ίδια τη σκέψη μας.

Με την επίκληση στη λογική ο συγγραφέας επιδιώκει να προβληματίσει τον αναγνώστη και να τον πείσει να αλλάξει τρόπο ζωής.
- **Επίκληση στο συναίσθημα** με συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις (χάνουμε την επαφή με το σώμα, τη φύση, τους συνανθρώπους μας, τη ειρωνεία).

Με την επίκληση στο συναίσθημα ο συγγραφέας επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει, να προκαλέσει την αγωνία και να αφυπνίσει τον αναγνώστη από το λήθαργο, στον οποίο τον έριξε η καταναλωτική του μανία.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ (Μονάδες 10)

B1. Να ξαναγράψετε τις πιο κάτω φράσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμές τους, χωρίς να αλλάξετε το νόημα των φράσεων και το γραμματικό τύπο των λέξεων:

- είναι αναπόφευκτο και δικαιολογημένο να πέφτουμε σε μια σειρά από συγχύσεις
  - αναπόφευκτο: αναπότρεπτο, αναπόδραστο, άφευκτο, μοιραίο
- χάνουμε βαθμιαία την επαφή και την αίσθηση της φύσης
  - βαθμιαία: προοδευτικά, εξελικτικά, σταδιακά, κλιμακωτά, βαθμηδόν
- επιτείνουντας έτσι τη γενική ακαταστασία
  - επιτείνουντας: επαυξάνοντας, ενδυναμώνοντας, τονίζοντας, ενισχύοντας, εντείνουντας, αυξάνοντας

(μονάδες 3)

B2. Να ετυμολογήσετε τις πιο κάτω λέξεις:

- τηλεόραση: τηλε+ορώ (όραση, όραμα)
- διάθεση: διά+τίθημι ή τίθεμαι (θέτω)
- σύλληψη: συν+λαμβάνω

(μονάδες 3)

B3. Με καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις να γράψετε μια δική σας ολοκληρωμένη πρόταση, έτσι που να φαίνεται η σημασία τους (κυριολεκτική ή μεταφορική), χωρίς να αλλάξετε το μέρος του λόγου.

- κορεσμού – κορεσμός: χορτασμός, χορτασιά, πληρότητα, πλήρης ικανοποίηση

π.χ. Ο κορεσμός της πείνας/ δίψας, του πάθους, του επαγγέλματος, των αναγκών

- συρρικνώνεται - συρρικνώνομαι: γίνομαι μικρότερος/ πιο περιορισμένος, βραχύνομαι, ελαττώνομαι, συστέλλομαι, σμικρύνομαι, συμπύσσομαι, συμμαζεύομαι, μειώνομαι, περιορίζομαι

π.χ. συρρικνώνονται οι αρμοδιότητες, τα εδάφη, τα εισοδήματα, οι εξουσίες κάποιου

- συλλογικότητας – συλλογικότητα: το να γίνεται κάτι συλλογικά, με συμμετοχή όλων των μελών ενός συνόλου, το να αναφέρεται κάτι σε όλα τα μέλη ενός συνόλου, ομαδικότητα

π.χ. συλλογικότητα – στη λήψη αποφάσεων
– στη διοίκηση
– στην αντιμετώπιση του προβλήματος
– στην προώθηση θέματος/ υπόθεσης
– κλπ.

- αλλοτριωμένοι – αλλοτριωμένος: αποξενωμένος, ξένος σε σχέση με ό,τι ήταν προηγουμένως ή με ό,τι ήταν από τη φύση του.

- αλλοτριωμένη φυσιογνωμία
- αλλοτριωμένος καταναλωτής/ άνθρωπος
- αλλοτριωμένος πολιτισμός
- αλλοτριωμένος πολίτης

(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ – ΕΚΘΕΣΗ

(450-500 λέξεις)

(Μονάδες 40)

1. Κατά την αξιολόγηση του Περιεχομένου γίνονται δεκτές οποιεσδήποτε απόψεις, δεδομένου ότι είναι αρκούντως αιτιολογημένες και σωστά διατυπωμένες.

2. Κατά την αξιολόγηση της Δομής δίνονται δύο μονάδες για τη σωστή προσφώνηση και επιφώνηση.
3. Κατά την αξιολόγηση της Έκφρασης υπολογίζονται δύο μονάδες για το ύφος (ανάλογο του ζητούμενου επικοινωνιακού πλαισίου και της επικοινωνιακής περίπτωσης)
4. Η απαιτούμενη έκταση είναι 450-500 λέξεις. Μόνο σοβαρή απόκλιση λαμβάνεται αρνητικά υπόψη.

Τονίζεται ότι δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

«Από τη στιγμή όμως, που χωρίς να το καταλαβαίνουμε υποδουλωνόμαστε στ' αντικείμενα κι υπάρχουμε γι' αυτά, η ζωή μας φτωχαίνει, δεν πλουτίζει.»

Σε συνέδριο του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου με θέμα «Καταναλωτισμός και Ποιότητα Ζωής» καλείσαι, ως εκπρόσωπος του Κεντρικού Μαθητικού Συμβουλίου, να παρουσιάσεις σε ομιλία σου τις αρνητικές συνέπειες που επιφέρει στην κυπριακή κοινωνία «η υποδούλωση στ' αντικείμενα» και να εισηγηθείς τρόπους αντίστασης σ' αυτήν.

Προσφώνηση

Πρόλογος

- Επιγραμματική παρουσίαση του θέματος (πρόκληση ενδιαφέροντος)
- Ορισμός των εννοιών (ποιότητα ζωής, καταναλωτισμός)
- ...

Κύριο θέμα

1. Σύντομη αναφορά σε:

- Ιστορική αναδρομή του θέματος (Βιομηχανική επανάσταση- Τεχνολογική επανάσταση - Υπερπαραγωγή αγαθών - Πλεόνασμα αγαθών)
- Διαστάσεις του προβλήματος
Πλεόνασμα αγαθών – τεχνητή διόγκωση των αναγκών από τα Μ.Μ.Ε. - Υποκατάσταση των πνευματικών αγαθών με υλικά - Πάθος του σύγχρονου ανθρώπου για απόκτηση αγαθών
- Αίτια του καταναλωτισμού (Τεχνικός πολιτισμός – Υπερπαραγωγή – Ανάγκη για κατανάλωση των αγαθών υπερπαραγωγής – Διαφήμιση – Μόδα - Καταναλωτικά πρότυπα – Μιμητισμός - Άδεια ζωή από αξίες ή ιδανικά - Καταναλωτική παθολογία - Αντίληψη ότι η συσσώρευση αγαθών συνεπάγεται κοινωνική καταξίωση)

2. Αρνητικές Συνέπειες

- Ψυχική υποδούλωση - άγχος
- Μείωση του ελεύθερου χρόνου που υπαγορεύεται από την εξαντλητική εργασία
- Κλονισμός ψυχικής και σωματικής υγείας
- Αντικοινωνικότητα
- Αθέμιτος ανταγωνισμός, διαφθορά, ανηθικότητα, ιδιοτέλεια
- Ανταγωνιστικότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις
- Απληστία , επιδειξιμανία, ατομοκεντρισμός
- Αναγωγή του ευδαιμονισμού σε ύψιστη προτεραιότητα με προκλητική αδιαφορία για το εθνικό πρόβλημα
- Αδιαφορία για πνευματικά αγαθά και πνευματική καλλιέργεια
- Επιλογή επαγγέλματος με γνώμονα μόνο τις οικονομικές απολαβές

3. Τρόποι αντίστασης

- Αγωγή και παιδεία: συνειδητοποίηση των πνευματικών αναγκών του ανθρώπου (αγωγή στο σπίτι, σχολείο, καλλιέργεια ενδιαφερόντων)
- Αυτογνωσία, να γνωρίζει τις ανάγκες αλλά και τις δυνατότητές του
- Κριτική στάση
- Δραστηριοποίηση φορέων κοινωνικοποίησης
- Προβολή υγιών προτύπων
- Ποιοτικός και ποσοτικός έλεγχος των διαφημίσεων

Επίλογος

Κρίση / συμπίερασμα / ανακεφαλαίωση

Επιφώνηση

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (Μονάδες 30)

Να διαβάσετε τα κείμενα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

I. Κώστας Μόντης, «Έλληνες ποιητές»

Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας
μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι
σ' αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά.

Οδυσσέας Ελύτης, *Άξιον Εστί [Τα Πάθη Β']*

ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ μου έδωσαν ελληνική·
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.

Εκεί σπάροι και πέρκες
          ανεμόδαρτα ρήματα
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια
          όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε
σφουγγάρια, μέδουσες
          με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
          Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.
Εκεί ρόδια, κυδώνια
          θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια·
          και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας
λυγαριά και σχίνο
          σπάρτο και πιπερόριζα
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων,
          ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξοι Σοι.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα – πρώτα Δόξα Σοι!
          Εκεί δάφνες και βάγια
θυμιατό και λιβάνισμα
          τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα
          κνίσες, τσουγκρίσματα
και Χριστός Ανέση
          με τα πρώτα συμπάρα των Ελλήνων.
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!

Ερώτηση Δ1:

- (α) **Να αναπτύξετε το νόημα του ποιήματος «Έλληνες ποιητές» του Κώστα Μόντη.** (μονάδες 4)

Στους τέσσερις πρώτους στίχους του ποιήματος, ο Μόντης, αφού διαπιστώνει ότι ελάχιστοι άνθρωποι στον κόσμο γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα (θεωρείται ανάδελφη), εκφράζει την πικρία του για τον παραγκωνισμό και την έλλειψη αναγνώρισης της ελληνικής ποίησης. Η φράση «μακρινή γωνιά» επιτείνει την πικρία και την αίσθηση απομόνωσης της ελληνικής διάνοησης, που οφείλεται και πάλι στο ολιγάριθμο των Ελλήνων.

Το γεγονός όμως ότι οι Έλληνες ποιητές μένουν «αδικαίωτοι και αχειροκρότητοι», αντισταθμίζεται στον τελευταίο στίχο, όπου η πικρία μετατρέπεται σε περηφάνια, αφού συνειδητοποιείται η αξία της ελληνικής γλώσσας και ότι είμαστε συνεχιστές μιας μεγάλης πνευματικής παράδοσης.

- (β) **Να προσδιορίσετε το κοινό θέμα των δύο ποιητικών κειμένων και τους εκφραστικούς τρόπους (τεχνική) με τους οποίους ο κάθε ποιητής προβάλλει αυτό το θέμα.** (μονάδες 6)

Το κοινό θέμα των δύο ποιητικών κειμένων είναι η αγάπη και η περηφάνια για τον πλούτο και την αξία της ελληνικής γλώσσας.

Στο ποίημά του ο **Μόντης** προβάλλει το θέμα αυτό με κύριο εκφραστικό τρόπο τη λιτότητα – επιγραμματικότητα.

Επίσης, χρησιμοποιεί την επανάληψη και την αντίθεση, βασικά γνωρίσματα της τεχνικής του.

Ο Ελύτης στο ποιητικό αυτό απόσπασμα δίνει το θέμα της γλώσσας με πληθωρικό τρόπο. Συγκεκριμένα και προκειμένου να δώσει τη διαχρονικότητα της ελληνικής γλώσσας, χρησιμοποιεί λέξεις από τις σημαντικότερες περιόδους της ιστορίας της (Αρχαία – Βυζαντινή – Νεότερη). Από τον πλούτο της γλώσσας, επιλέγει ακόμα όσες θεωρεί κατάλληλες για ν' αποδώσει το ανθρωπογεωγραφικό περιβάλλον της Ελλάδας, λέξεις που αναφέρονται στον κόσμο της θάλασσας, στην πολυμορφία του ελληνικού τοπίου, στους αγώνες των Ελλήνων, στο θρησκευτικό στοιχείο κ.λ.π.

Γνωρίσματα της τεχνικής του Ελύτη είναι, επίσης, οι εικόνες (οπτικές και ακουστικές), οι παρηχήσεις, τα υπερρεαλιστικά στοιχεία, οι επαναλήψεις.

II. Γιάννης Ρίτσος, «Αποχαιρετισμός»

[...] Κ' έλεγα μέσα μου: δε φτάνει το τραπέζι, μήτε κάμποσος παράς
στην τσέπη,
μήτε το ψωμί και το φιλί, - δε φτάνει.
Ο άνθρωπος είναι πιο τρανός απ' την καθημερινή την έγνοια του.

Κι έλεγα πάλι που ο άνθρωπος αρχίζει από την έγνοια του για
το ψωμί
Κι όλο τραβάει πιο πέρα απ' τη σκλαβιά του,
από σκλαβιά σε σκλαβιά, από ξεσκλάβωμα σε ξεσκλάβωμα,
απ' το ξεσκλάβωμα της πατρίδας, στο ξεσκλάβωμα του κόσμου,
ώσπου να νιώσει, μπαίνοντας ίσα τον ουρανό,
ν' αχνίζει το φεγγάρι στον κόρφο του,
ώσπου να κλάψει μια νύχτα από αγάπη για όλο τον κόσμο. Έτσι
άφησα
σ' ένα χαντάκι τ' αμάξι μου. Πήρα τ' όπλο. Κι ανέβηκα στο
βουνό. [...]

Μάριος Χάκκας, «Το ψαράκι της γυάλας»

[...] Τα τελευταία χρόνια είχε κι αυτός την Καπούη* του: Ένα σπιτάκι με βεράντα
που έβλεπε προς το βουνό. Αφού έζησε τη μισή ζωή του σε θαλάμους φυλακής
και σε τσαντήρια εξορίας, μετά από τόσες στερήσεις, όταν κάποτε βρέθηκε
ελεύθερος, μπλέχτηκε με κάτι οικόπεδα, κέρδισε ξαφνικά μερικά λεφτουδάκια κι
αγόρασε αυτό το σπιτάκι όπου και ζούσε μονάχος.

Για παντρεία δεν αποφάσιζε. «Δεν ξέρεις τι γίνεται πάλι», έλεγε κάθε φορά που
του φέρναν εκεί την κουβέντα. «Ο γάμος σε δένει με τούτον τον κόσμο, ευθύνες,
παιδιά. Εγώ έχω ένα παρελθόν κι ένα αβέβαιο μέλλον».

Κι όμως, έστω χωρίς γάμο μα με μόνο το σπίτι, δημιουργούσε γερό δέσιμο με
τούτον τον κόσμο κι αγεφύρωτο χάσμα με το παρελθόν. Γιατί δεν ήταν μόνο οι
τέσσερις τοίχοι στολισμένοι με κάδρα, παράθυρα δίχως κάγκελα και μια πόρτα
που την άνοιγε όποτε ήθελε, δεν ήταν φυσικά αιτίες να ξεκόψει από την παλιά
του ζωή μόνον αυτά. Ήταν κι ένα σαλονάκι δανέζικο. Ήταν κι ένα κρεβάτι μ'
αναπαυτικό στρωματέξ. Σόμπα στα χειμωνιάτικα βράδια, ψυγείο για τα καυτά
καλοκαίρια, παγάκια, και μια σειρά άλλα ψιλοπράγματα εκ πρώτης όψεως που
δεν είχε συναντήσει στους ηρωικούς αλλά τόσο σκληρούς χώρους της νιότης του.

Είναι αλήθεια, καλά καλά δεν είχε ξεκόψει με το παρελθόν. Όσο μπορούσε
συνέχιζε, πηγαίνοντας στις συγκεντρώσεις, παραγγελτικά φυσικά, δίνοντας
τακτικά τη συνδρομή του κι ακούγοντας στο πικάπ δίσκους που αποκλειστικά
αναφέρονταν σε κείνα τα δύσκολα χρόνια.

Ήταν ωραία ν' ακούς στους δίσκους για καημούς και στερήσεις, για μια υπεράνθρωπη προσπάθεια, άσχετα αν δεν κατάληξε κάπου, για μια στάση ηρωική που μετείχε κι ο ίδιος. Ήταν πολύ ωραία να κάθεσαι στη σαιζ λογκ και ν' αναπολείς ακόμη και τους περασμένους πόνους σου, απαλότεροι τώρα, τυλιγμένοι στο μύθο, σα να μη συνέβηκαν σε σένα τον ίδιο. «Ε, πάει περάσανε όλα. Δύσκολα χρόνια, αλλά είχε μια ομορφιά αυτή η ιστορία». Ήταν καλά μέσα στο σπίτι του με τις αναμνήσεις και το πικάπ' ήταν πολύ καλά έτσι που ζούσε, τι αρχίσανε πάλι να πάρει ο διάβολος, τι φταίει να παίρνει πάλι μπάλα τους δρόμους;[...]

* **Καπούη:** ιταλική πόλη όπου ξεχειμώνιασαν οι στρατιώτες του Αννίβα μετά τη μάχη των Καννών. Από τότε η φράση «απολαύσεις της Καπούη» σημαίνει απώλεια πολύτιμου χρόνου.

Ερώτηση Δ2:

Με βάση τα αποσπάσματα να αναλύσετε τους αναβαθμούς της πορείας του ανθρώπου προς την ελευθερία στο ποίημα του Γ. Ρίτσου «Αποχαιρετισμός» και να τους αντιπαραβάλετε με την αντίστροφη πορεία του ήρωα στο διήγημα του Μ. Χάκκα «Το ψαράκι της γυάλας».
(μονάδες 12)

Ο **Ρίτσος** δίνει την πορεία του ανθρώπου προς την ελευθερία σε αναβαθμούς. Ξεκινά από τον αγώνα επιβίωσης και τις βιολογικές ανάγκες και προχωρεί πέραν τούτων στη σταδιακή εσωτερική – ατομική απελευθέρωση (από τις «έγνοιες και τα πάθη του»). Συνεχίζει ο άνθρωπος να επιζητεί με τους αγώνες του την απελευθέρωση της πατρίδας (ατομική και εθνική ανάγκη) και φτάνει τέλος να αγωνίζεται για την ελευθερία σε πανανθρώπινο επίπεδο, επιτυγχάνοντας, στη ανώτατη ηθική βαθμίδα, να κυριαρχηθεί από αγάπη για όλο τον κόσμο.
(μονάδες 5)

Αντίστροφη πορεία, σε σχέση με τον ήρωα του Γ. Ρίτσου ακολουθεί ο ήρωας του Μ. Χάκκα στο «Ψαράκι της γυάλας».
(μονάδα 1)

Ενώ είχε περάσει τη μισή του ζωή σε θαλάμους φυλακής και σε τσαντήρια εξορίας, αγωνιζόμενος για τις ιδέες και τα ιδανικά του, ακολούθησε πτωτική πορεία, μέχρι που κατέληξε στην πλήρη αλλοτρίωση. Ενδιάμεσα στάδια αυτού του εκφυλισμού της αγωνιστικότητάς του υπήρξαν πρώτα η κάποια οικονομική άνεση και η εξοικείωσή του με τα υλικά αγαθά. Ακολούθησε η απομάκρυνσή του από τους αγωνιστικούς χώρους και συνεπώς από το ίδιο του το παρελθόν, και στη συνέχεια ο ήρωάς μας βίωσε την υποταγή στο φόβο, εξαιτίας των πολιτικών αναταραχών της σύγχρονης Ελλάδας. Έτσι τελικά η αλλοτρίωσή του δε συναρτάται μόνο με τις υλικές απολαύσεις, αλλά εκτείνεται και σε ιδεολογικό επίπεδο, αφού η προσαρμογή του τελικά στον κόσμο των υλικών αγαθών τον αποξενώνει από τον πραγματικό εαυτό του, τα πιστεύω του και τις αξίες του.
(μονάδες 6)

Σημείωση: Είναι πιθανόν ο εξεταζόμενος /η να απαντήσει αντιπαραβάλλοντας τα στάδια των δύο διαφορετικών στάσεων ζωής και εξηγώντας τα παράλληλα.

III. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Η Φόνισσα*

- (α) [...] -Κ' εσηκώθης;... κ' ήρθες να ιδής;
-Ξαφνίστηκα μες στον ύπνο μου, μαννούλα. Είδα πως πέθανε το κορίτσι, και πως εσύ είχες ένα μαύρο σημάδι στο χέρι σου.
-Μαύρο σημάδι;
-Ήθελες, τάχα, να σαβανώσης το κορίτσι. Και την ώρα που το σαβάνωσες, μαύρισε το χέρι σου... και πως έβαλες, τάχα, το χέρι σου στη φωτιά, για να ξεμαυρίση.
-Μπα! Αλαφροϊσκιωτη! είπεν η γραία Χαδούλα... Κ' έκαμες κουτουράδα, κ' ήρθες, τέτοιαν ώρα...
-Δεν μπορούσα να ησυχάσω, μάννα.[...]
- (β) [...] Την νύκτα απεκοιμήθη εις την κρύπτην της, μέσα εις την υγρὰν ἀλμην της Σπηλιάς. Βόμβοι εθορύβουν εις τα ὠτα της. Το κύμα ὑπὸ τοὺς πόδας της ἐρρόχθει, με παρατεταμένους ὠρυγμούς λύσσης. Βαθιά, μέσα εις τὰ στέρνα της ἤκουε τὰ κλαυθυρίσματα τῶν ἀκάκων νηπίων. Ὑπόκωφοι συριγμοὶ τοῦ μακρινοῦ ἀνέμου ἤρχοντο εις τὰ ἀκοάς της. Ὁ νεκρώσιμος χορὸς τῶν κορασίδων, με ηυξημένον τὸν φρικῶδη ὀρμαθόν, ἐχοροπήδα τριγύρω της. «Εἴμαστε παιδιὰ σου! –Μας ἐγέννησες! –Φίλησέ μας! Δώσε μας μαμμά!*
- Πάρε μας στολίδια, στολίδια ὁμορφα! – Χάϊδεψέ μας! – Δεν μας ἀγαπάς;»
- Ἡ γραία πενθερά τοῦ Λυρίγκου, μανιώδης, συστρέφουσα τὰς χεῖρας, τὴν ἠπεῖλει τρομερά, καὶ ὁ γαμβρὸς της, με ἥθος παραπονεμένον, τὴν ἐπέπληττε...Κάτω εις τοὺς πόδας, εις τὸ βάθος της Σπηλιάς, ἐρρόχθει τὸ κύμα... Ἐβραζεν, ἐβραζε, καὶ τὸ ἀντρον μετεβάλλετο εις στέρναν, καὶ τὸ νερόν της στέρνας ἐβρυχάτο μ' ἑναρθρον φωνήν: -Φόνισσα! –Φόνισσα!
- Ἡ δυστυχὴς ἐξύπνησεν ἐντρομος. [...]

* μαμμά, το = φαῖ, ψωμί

Ερώτηση Δ3:

- (α) Ποιο ρόλο διαδραματίζει το καθένα ἀπὸ τὰ πιο πάνω ὄνειρα στὴν ἐξέλιξη τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου; (μονάδες 4)

Καὶ τὰ δύο ὄνειρα διαδραματίζουν σημαντικὸ ρόλο στὴν ἐξέλιξη τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου, ἀφοῦ προοικονομοῦν τὸ τι θὰ ἀκολουθήσει.

Τὸ πρῶτο ὄνειρο (τῆς Ἀμέρσας) προοικονομεῖ τὸ πρῶτο φονικὸ που διαπράττει ἡ Φραγκογιαννοῦ

Τὸ δεύτερο (τῆς Φραγκογιαννοῦς) προοικονομεῖ τὸ τέλος τῆς ἴδιας, που θὰ ἐπέλθει, μάλιστα, με τὸν ἴδιο τρόπο που σκότωνε τὰ θύματά της (με πνιγμό στο νερό).

- (β) Σύμφωνα με μια κριτική άποψη, οι πράξεις της φόνισσας υπαγορεύονται από κοινωνικά προβλήματα της εποχής του Παπαδιαμάντη.

Να σχολιάσετε την άποψη αυτή.

(μονάδες 4)

Πράγματι, ο κοινωνικός χαρακτήρας της «Φόνισσας» του Παπαδιαμάντη είναι έντονος. Ο συγγραφέας ανατέμνει την κοινωνία της εποχής του, κύρια χαρακτηριστικά της οποίας ήταν η φτώχεια, η μετανάστευση, ο θεσμός της προίκας και γενικά η άθλια ζωή, ιδιαίτερα των γυναικών, στην ελληνική επαρχία. Οι άνθρωποι παρουσιάζονται να παλεύουν σκληρά για την εξασφάλιση των προς το ζην, μέσα σε συνθήκες εξαιρετικής στέρησης (έλλειψη στοιχειώδους ιατροφαρμακευτικής φροντίδας) και αυξημένων οικογενειακών αναγκών. Τέλος, οι άνθρωποι υποφέρουν από τις συντηρητικές όσο και σκληρές κοινωνικές αντιλήψεις και ήθη της εποχής τους.

----- ΤΕΛΟΣ -----